

שקמה הוא למיחתה זרלשונה קודם שתקלץ, ושקמה "אלג'מין", והוא מין של תאנים. קוללם האילן צגדל מסוים ממנו וזוה תהיה השצתת למיחתו, כמו הזמירה לגפנים. ואמר ר' יהודה שאסור לקלון אותה זמקום הידוע, ומותר לקלון אותה מעט הארץ או למעלה מעשרה, כיון שדרכה שתקלץ בתוך עשרה. והלכה כר' יהודה: ו' המזנב נגזר מן זנב עניינו קלילת הקלוות: ירחיק טפח ירחיק מן העץ או מעיקר הקנה טפח: וקרדום "אלקאדוס": ומגל "אלמנגול".

ובמגרה המשור, והוא "אלמישאר" המופר לכל. והכוונה שאין לריך שינוי בקליפתם. וכל זה צלל נחווין לזמור: איילן שנפשח נקט, תרגום וישסף (ש"א טו לג) ופסח: לא שיעלה לא כדי שיתחבר ויתחמה, אלל כדי שלל יוסיף להצקע. והלכה כר' עקיבה: ז אמר ה' צנהה השציעית (ויקרא כה יג) מן השדה תאכלו את תבואתה, ואמרו (ספרה ע"ה פ טו ז תאכלו את תבואתה) אינה נאכלת עד שתהיה תבואה, שאסור לאכלה אלל אם כן היא ראויה לאכילה, לכך אמר שתבואתה נאכלת דרך צני אדם אוכלין מפירותיהם, ודרך צני אדם לאכול מן הפירות הפגים מעט דרך עראי, לפיכך אוכל הפגים משיזריחו. אך צדה. וענין זריחו יצריקו ויתליקו פניהם, וכן דרך הפגים כשיתחילו להכנס בתוכם המים: בחלו צלו, ואני חושב שאין הכוונה כאן אלל על פגי התאנים. ומה שאמר וכן כיוצא בהן ר"ל שאר היוצאים מן האילנות שפניהם מזריחים כך הוא דינס, כלומר שאם היו ראויים צמקת אוכל מהם עראי, ואם נגמר צשולס כונס לתוך ציתו. ושאיר שני

מפני שהיא עבודה ר' יהודה אומר 'כדרכה אסור אלא או מגביה י' טפחים או גומם מעל הארץ: ו' המזנב בגפנים והקוצץ קנים רבי יוסי הגלילי אומר ירחיק טפח ר"ע אומר 'קוצץ כדרכו בקרדום או במגל ובמגירה ובכל מה שירצה לאילן שנפשח קושרין אותו בשביעית לא שיעלה אלא שלא יוסיף^ו: ז ממימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגים משיזריחו* אוכל בהם פתו בשדה ביחלו כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בהם בשאר^ו * ראה ליקוטים בעמוד הקודם. שינויי נוסחאות: ו נ"א ושאר (דפוס וילנא). וכ"ה בר"מ.

פתו בשדה. אלל ללקט כל התאנה ולהכניס לציתו אינו רשאי עד שיהיו [הפירות] גמורין: ביחלו. צפרק

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה. תניא (נדה ח: ז) נמצאת אומר ג' בתולות הן בתולת אדם ובתולת אדמה ובתולת אילן. בתולת אדם שלא נבעלה מימיה. בתולת אדמה שלא נעבדה מימיה. בתולת אילן שלא נקצצה מימיה. ר' יהודה אומר כדרכה אסור. פי' ר' יהודה כטעמי דבעי שינוי דתנן (לעיל פ"ב מ"ה) ר' יהודה אומר מקום שנהגו לסוך אין סכין וכו' אף כאן בעי שינוי שמגביה י' טפחים וקוצץ או גומם מעם הארץ. פי' ובלבד שלא יורש. ספרים אחרים ובלבד שלא בקרדום. ו' המזנב בגפנים. פי' הקוטע מקצת גפנים להגביר כחן מלשון ויזנב כך (דברים כה). באגדת רות משל לחרם שנזדווגו לו ג' אריסים רעים, אחד מקטף בעוללות, ואחד מזנב בגפנים, ואחד עוקר בשרשים. והקוצץ קנים. פי' שדרך הגפנים לעמוד עם הקנים. רבי יוסי אומר. לא יגום מעם הארץ אלא יניח מהם טפח דחשש לעבודת הארץ. ר' עקיבא אומר קוצץ כדרכו. ואפי' מעם הארץ דלא חייש לעבודת הארץ. וקוצץ בקרדום

במגל. ובמגירה. בלע"ז סירא. איילן שנפשח. פי' נסדק מלשון ויפשחני (איכה ג). לא שיעלה. פי' שיתחבר. אלל שא לא יוסיף. וכן תנינן (שבת קנא:) קושרין לחי של מת לא שיעלה אלא שלא יוסיף. ז ממימתי אוכלין פירות האילן בשביעית. [בירושלמי] דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול, וכתיב מן השדה תאכלו את תבואתה, ר' חייא בר אבא אמר שתי תבואות הן אחד בשדה ואחד בבית. וכתיב לאכלה ולא לאיבוד והואיל ואי אתה רשאי לאבד התחילה המשנה לפרש מאימתי אתה אוכל ואי אתה נראה כמאבד. הפגין. פי' התאנין כדכתיב (שיר ב) התאנה חנטה פגיה. משהזריחו. פי' משהתחילו לבשל כדכתיב (בראשית לב) ויזרח לו השמש. ביחלו. מהו ביחלו אמר רבה בר בר חנה משילבינו ראשיהן. ואיבעי תימא מהכא (זכריה יא) ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי, כלומר נתבשלו ולא נתבשלו בטוב. וכן כיוצא בהן בשאר שני שבוע וכו'. דתנן (מעשרות פ"א מ"ב) התאנין

פירוש הרא"ש

ו' המזנב. חומקין וצנת הגפנים כדי שיעלה הגזע ויגביר, וכן קנים קוללים הקנים כדי שיוסיפו ודרכן לגוממן מעט הארץ וכשהוא מרחיק טפח לא מחזי כעבודה: שנפשח. נסדק: לא שיעלה. ויתחבר למקומה אלל שלא יוסיף לנסדק: ז ממימתי אוכלין פירות האילן בשביעית. דקודם שהם ראויים לאכילה אסור לתלשן מן האילן

משום דלרשינן לאכלה ולא להפסד^ו, ומהאי טעמא אסרינן אפקטוויין משרה וכזוסה: פגין. תאנים קטנים [צמחלת צישולס מזריחים ומאלימים קלת כמו וזרח לו השמש: אוכל בהם פתו בשדה. ואינו רשאי להציאם לציתו עד שיגמרו: בחלו. שגדלו הרבה כמו נפשם צחלה צי, וצפ' יואל דופן מפרש משילבין ראשיהם, והוא גמר מלאכתם למעשר כדמתן

עין משפט נר מצוה י מיי פ"א מהל' שמטיה ויזל הל' כל, כ. כ מיי פ"א מהל' שמטיה ויזל הל' כ. ל מיי פ"א מהל' שמטיה ויזל הל' כ. מ מיי פ"א מהל' שמטיה ויזל הל' טו, טז.

רמב"ם דפוס ישן

א"ר יהודה אסור לכרות ממקום ידוע ומותר לכרות על פני הארץ או למעלה מעשרה מפני שדרכה להקצץ תוך עשרה והלכה כרבי יהודה: ו' המזנב. לכרות קצת מן הענפים: ירחיק טפח. ר"ל להרחיק מן הגפן טפח או משרש הקנה: והקרדום. ידוע: ומגל הוא חרמש: ומגירה. הוא משור והענין שאין צריך שינוי בכרותו וזה כשלא נתכוין לזמור: איילן שנפשח. נבקע תרגום וישסף (ש"א ו) ופסח: פירוש לא שיעלה לא שיתחבר ויהיה נדבק ונקשר אלא כדי שלא יוסיף להבקע והל' כר"ע: ז אמר הכתוב בענין שנה שביעית מן השדה תאכלו את תבואתה(ויקראכה)ואמרואינה נאכלת עד שתהיה תבואה ואסור לאכלה עד שתהיה ראויה לאכילה ואמר שיהיו תבואתה כמו שמנהג בני אדם לאכול פירותיהם ומנהגם כמו כן לאכול הפרי שלא בישל כל צרכו ועודנו קשה מעט על דרך שיוזמן להם. ובשביל זה אמר יאכל הפגים משיזריחו. ופי' משיזריחו יבחיקו וישוב גופם חלק וכן דרך התאנים הפגים כשיתחיל להיכנס המים בתוכם: ופי' ביחלו. בשלו ואני חושב כי כוונתו בזה בשביל פגי תאנים: ושאר וכן כיוצא בהם. ר"ל שאר כל מה שיצמח באילנות שהזריחו פניהם וזו היא סברא כשנתבשלו מעט יאכל מהם עראי וכשיגיעו לתכלית בשולם כונס אותם לתוך ביתו. ושאר שני שבוע חייבין במעשרות. ר"ל כשיזריחו הפגים אז יהיו באין לעונת המעשרות:

הערות לר"ש

4 כ"י. ובר"י: בערוך מקצץ מקצת הענפים מלשון. 5 כ"י. ובר"י: ולא יגום מעל הארץ. 6 רש"ס.

הערות לרא"ש

1 וקשה לי, אמאי בעי בפירות שביעית יותר משאר פירות בשנים אחרים. וי"ל כי בשנים

ליקוטים

ו. במשנה. לא שיעלה אלא שלא יוסיף. כה"ג בפכ"ג דשבת מ"ה. (רש"ש) ז. במשנה. וכן כיוצא בהן כו'. פי' הפירות שהן כמו פגי תאנים, שיש בהן הזרחה והבחלה, נמי שיעור אכילתן כמו בפגים. (תוספות ה"ג א)